

INDIVIDUAL VOICE TRAINING COURSE DETERMINATION OF SUITABILITY OF THE WORK REPERTORY FOR MUTATION PERIOD STUDENTS AND TEACHING MODEL REPERTORY SUGGESTION

Fatma Münevver Şenduran *1
Erol Bal

*Doç. Dr. Samsun On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı

Abstract

Individual voice training is a process focused on the behaviors to be acquired, taking into account the student's vocal characteristics and vocal range. Considering that the human voice progresses from high to low from birth to the mutation period, this stage is crucial for children's speech and singing education. Students often struggle to establish vocal control due to the changes in their voices during this period. The fact that 9th and 10th grade students in general secondary education are in the mutation period makes it difficult for them to adapt to the pieces used in the curriculum. It is well known that learning pieces that exceed their vocal limits before the right time can be harmful to vocal health. Based on this, the study examines 59 pieces from the 2019 and 2023 editions of the BSE (Voice Education) textbook, considering parameters such as their genres and vocal ranges, using a survey model and document analysis method. In the study, 59 pieces were analyzed, and their suitability for training was evaluated, taking into account the fact that students' vocal ranges are between the 1st octave Do and Si. According to the findings, it was determined that the repertoire used in the curriculum is unsuitable due to its high pitch, which is beyond the students' current vocal range. It was predicted that some of the pieces in the curriculum could cause serious issues for vocal health. In this context, the research is particularly important for determining the pieces and curriculum to be chosen in accordance with students' vocal ranges.

Key Words: Individual voice training, Mutation period, Repertoire, Vocal range

BİREYSEL SES EĞİTİMİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ESER REPERTUVARININ MUTASYON DÖNEMİ ÖĞRENCİLERİNE UYGUNLUĞUN BELİRLENMESİ VE ÖĞRETİM MODELİ REPERTUVAR ÖNERİSİ

Özet

Bireysel ses eğitimi, öğrencinin ses özellikleri ile ses genişliği bölgesini göz önünde bulundurarak, kazandırılması hedeflenen davranışlara odaklanan bir süreçtir. İnsan sesinin doğumdan mutasyon dönemine kadar inceden kalına doğru ilerleyen bir süreçte sahip olduğu düşünüldüğünde; çocukların konuşma ve şarkı söyleme eğitimleri açısından, bu dönem son derece önemlidir. Öğrenciler seslerinde yaşanan değişimden kaynaklı ses hâkimiyeti kurmakta zorlanmaktadır. GSL²'deki 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin mutasyon döneminde olmaları, öğrenim programında kullanılan eserlere uyumlarını da zorlaştırmaktadır. Öğrencilerin ses sınırlarını aşan eserleri zamanı gelmeden öğrenmelerinin, ses sağlığı açısından oldukça zararlı olduğu bilinmektedir. Bu durumdan hareketle araştırmada, BSE³ dersi 2019 ve 2023 baskılı kitaplarda yer alan 59 eser gerek türleri gerekse ses bölgeleri gibi parametreler açısından, tarama modeli ve doküman incelemesi yöntemi ile araştırmaya tabi tutulmuştur. Araştırmada, öğrencilerin ses sınırlarının 1. oktav Do ve Si aralığında olduğu dikkate alınarak 59 eser incelenmiş ve eğitime uygunlukları değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda, kullanılan eser repertuarının, öğrencilerin mevcut ses alanlarına tiz(ince) gelmesi sebebiyle uygun olmadığı tespit edilmiş ve müfredatta yer alan bazı eserlerin ses sağlığı açısından ciddi sorunlar ortaya çıkarabileceği ön görülmüştür. Bu bağlamda araştırma, öğrencilerin ses aralıklarına yönelik tespit edilecek eserlerin ve müfredatın belirlenmesi açısından da ayrıca önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel ses eğitimi, Mutasyon dönemi, Repertuar, Ses sınırları

1. GİRİŞ

¹ Sorumlu Yazar E-posta: münevver.senduran@omu.edu.tr / Doi: 10.22252/ijca.1545573

² GSL: Güzel Sanatlar Lisesi

³ BSE: Bireysel Ses Eğitimi

İnsanlar, antik çağlardan günümüze kadar seslerini ve icat ettikleri enstrümanları kullanarak müzik tarihinin temellerini oluşturmuşlardır. İnsanın kendi sesi doğumundan ölümüne kadar duygu ve düşüncelerini ifade eden en güçlü iletişim aracıdır ve çıkardığı temel sesler bilgi yoluyla anlam kazanmaktadır. Anlam kazanan bu sesler de bir iletişim aracı haline gelmektedir.

“İnsan yaşamında sesin, konuşmak ve müzik yapmak gibi iki önemli yeri vardır. Müzik yapmaya yarayan diğer araçların tek başına oluşturamadığı çeşitli renklerin tamamını içeren insan sesi, dilden aldığı güçle de etkinliğini bir kat daha arttırmış, kendine özgü teknik ve yöntemleriyle de müzik yapmaya yarayan araçların yanındaki değerli ve tutarlı yerini almıştır” (Egüz, 1991: 1).

Uçan (1997: 30); “Müzik eğitiminin, bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma, bireyin müziksel davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma ya da bireyin müziksel davranışını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme veya geliştirme sürecidir” açıklamasıyla konu hakkındaki fikirlerini ifade etmiştir.

Müzik eğitimi temel olarak/ örgün eğitimde Güzel Sanatlar Liseleri, İlkokul, Ortaokul, Anadolu, Meslek ve İmam Hatip liseleri gibi eğitim kurumlarında verilmektedir. Bu kurumlarda müzik eğitimiyle ilgili hem teorik hem de pratik dersler yer almakta ve Bireysel ses eğitimi bu dersler içerisinde bulunmaktadır. Ses eğitiminin amacı (Töreyn, 1998: 5) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

“Ses eğitimi, bireylere konuşma veya şarkı söylemede seslerini doğru, etkili ve güzel kullanabilmeleri için gereken davranışların kazandırıldığı, içinde konuşma, şarkı söyleme ve şan eğitimi gibi alt ses eğitimi basamaklarını barındıran disiplinler arası bir özel alan eğitimidir”.

Ergenlik dönemindeki öğrenciler ses tellerinde yaşanan değişimden kaynaklı olarak seslerine hâkimiyet kurmakta zorlanmaktadır. Ortaokul eğitimini tamamlayıp Güzel Sanatlar liselerini kazanan öğrencilerin, 8. Sınıftan itibaren başlayan ses değişimi süreci, lise eğitiminin belirli dönemine kadar devam etmektedir. Bu sebeple lise döneminde ses eğitimi dersi veren bireysel öğretmenlerin, öğrencilerin ses değişim dönemlerini de göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

“Güzel Sanat liselerinde öğrenim gören öğrencilerin ergenlik döneminde oldukları ve seslerinin değişim sürecinde olduğu unutulmamalıdır. Bu dönemde gerçekleştirilen tüm ses eğitimi uygulamalarında, öğrencilerin ses değişim süreci her zaman göz önünde bulundurulmalı ve bu doğrultuda doğru ve sağlıklı ses üretme, etkili konuşma, şarkı söyleme, sesin doğru kullanımı ve korunması gibi alışkanlıkların kazandırılması hedeflenmektedir” (M.E.B. 2016: 4).

Ergenlik sebebiyle mutasyona giren öğrencilerin, seslerini etkili kullanmakta yaşadıkları zorluklar varken buna ek olarak: Ses sınırlarını aşan eserleri zamanı gelmeden öğrenmelerinin de olumsuz etkiler yaratacağı bilinmektedir. Eğitimciler tarafından öğrencilerin mutasyon dönemi göz önünde bulundurulmadan eğitime tabi tutulduklarında, ses sağlıkları açısından büyük sorunlara maruz kalabilecekleri düşünülmelidir. Ses sağlığı açısından ses sistemini korumak, ses tellerini nemli tutmak, ses aralığının dışındaki seslere çıkmamak, ses tellerinin titreşimi için doğru nefes almak ve bu dönemde bulunan öğrencilerin gırtlak bölgesinde oluşan tahrişi giderebilmesi bakımından sık ve şiddetli öksürmemeleri önem arz etmektedir. Aksi takdirde öğrencilerin ses tellerini yoğun ve yanlış kullanmalarından ötürü bir takım ses hastalıklarına maruz kalmaları kaçınılmazdır. Aşağıda bu bağlamda sesin yanlış kullanılmasından kaynaklı olarak ortaya çıkan ve en sık görülen ses hastalıklarına yer verilmiştir.

1.2 Ses Hastalıkları

1.2.1. Nodül: Sesin yanlış kullanımı sonrası ya da aşırı kullanılması sonucunda ses telleri üzerinde meydana gelen ses hastalığıdır. Küçük iyi huylu tümör yapılarıdır.

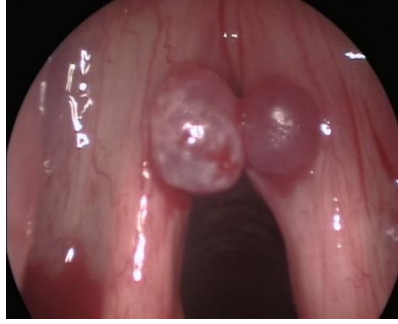
Şekil 1. Nodül

(İleri ve Yiğit, 2014: 22-24)

1.2.2. Polip: Nodüllere benzer şekilde oluşum sağlayan iyi huylu tümör yapılarıdır. Fakat ses teli üzerinde bir tramvaya bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Ses teli polipleri ses teli üzerinde saplı (ince tabanlı) ve sapsız (geniş tabanlı) düzgün yüzeyli çoğu zaman kırmızı renkli yumuşak doku parçalarıdır. Tedavisi cerrahi bir müdahale gerektirmektedir.

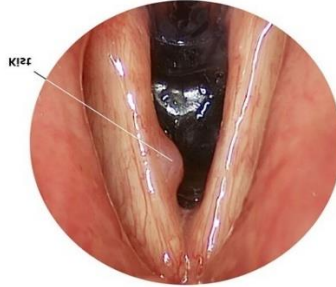
Şekil 1.1 Polip

(İleri, S., Yiğit.N. 2014: 22-24)

1.2.3. Ses Teli Kistleri: Ses tellerinin serbest kenarında oluşan içi sıvı dolu kitlelerdir. Salgı bezlerinin boşalım yollarının tıkanması ile ortaya çıkmaktadırlar. Genellikle sesin kötü kullanılması sonucu oluşurlar.

1.2 Ses Teli Kistleri

<https://www.drugurcinar.com/ses-hastaliklari-hakkinda-merak-edilenler/>

1.2.4. Ses Teli Felci: Ses teli sinirinin çok kötü kullanılması gibi çeşitli sebeplerden hasar görmesi ile ses telinin zayıf veya hiç çalışmaması sonucunda oluşur. Ses tellerinin hareketlerini sağlayan sinirler beyinden çıktıktan sonra boyun ve göğüs kafesinden geçerek belli bir yol alır ve sonrasında ses tellerine ulaşırlar. Sinirlerin bu yol boyunca herhangi bir yerde hasar görmesi durumunda ses teli felci gelişimi ile oluşan ses bozukluğuna ses teli felci adı verilir.

1.3. Ses Türleri

Sesin genişliği, düşük ve yüksek frekans aralıklarındaki farkı ifade eder ve bu durum genellikle ses genişliği olarak adlandırılır. Sesin genişliği, gırtlak (larenks) ve ses tellerinin boyutuna bağlıdır. Büyük bir gırtlak (larenks), uzun ve geniş ses telleriyle daha düşük frekanslı (kalın-pes) sesler üretebilirken, küçük bir gırtlak (larenks) ise kısa ve dar ses telleriyle daha yüksek frekanslı (ince-tiz) sesler üretebilir (M.E.B, 2019: 17). İnsan seslerinin kalınlık ve inceliklerine göre sınıflandırılmasına dair tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Ses grupları, insanların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre farklılık gösteren ses özellikleri doğrultusunda oluşur. İnce sesler (kadın ve çocuk) ile kalın sesler (erkek) arasında bir oktavlık (sekiz ses) yükseklik farkı bulunmaktadır (M.E.B, 2023: 23).

Tablo 1. Kadın ve Erkek Sesleri

<i>Kadın Sesleri</i>	<i>Erkek Sesleri</i>
Soprano: İnce kadın sesi	Tenor: İnce erkek sesi
Mezzosoprano: Orta kadın sesi	Bariton: Orta erkek sesi
Alto: Kalın kadın sesi	Bas: Kalın erkek sesi

Tablo 2. Kadın, Erkek ve Çocuk Sesleri

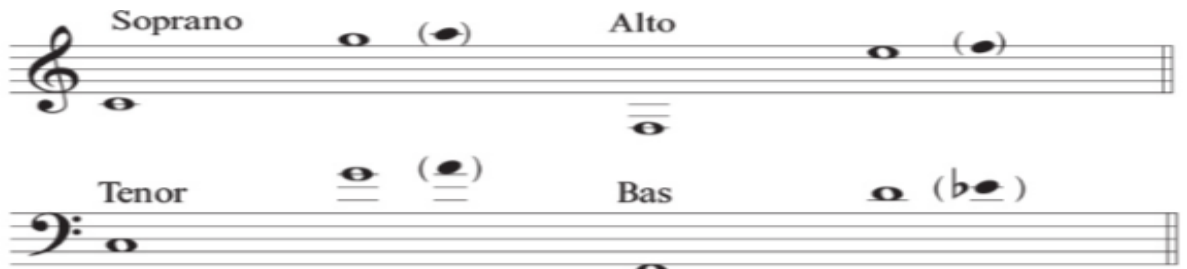
<i>İnsan Sesleri</i>	<i>Erkek Sesleri</i>
Kadın Sesleri:	Soprano-Mezzosoprano-Alto
Erkek Sesleri:	Tenor-Baritone-Bas
Çocuk Sesleri:	Soprano-Alto

(M.E.B. 2023: 24)

(M.E.B. 2019: 16)

Şekil 1.3. Kadın ve erkek ses sınırları

(M.E.B. 2023: 24)

Şekil 1.4. Kadın ve erkek ses sınırları

İnsan sesi doğumdan ergenlik dönemi sonuna kadar incede kalına doğru değişen bir yapıya sahiptir. Bu süreçte, doğumdan 12 yaşına kadar olan dönemde erkek ve kız çocuklarının sesleri genellikle soprano ve alto olarak sınıflandırılmaktadır. Bu döneme kadar genellikle aynı olan kız ve erkek çocuk seslerinde fiziksel gelişim ve hormonların değişimiyle birlikte kalınlaşma görülmeye başlar (M.E.B,2019: 18).

Şekil 1.5. Mutasyon dönemi ses sınırları

Ergenlik dönemindeki gençlerde larenks kıkırdakları büyür ve tiroid kıkırdağı yuvarlak görünümünü kaybederek şekil değiştirmeye başlar (Weiss,D.A.1950: 126-159).

Yaşanan bu fiziksel değişimlerden kaynaklı erkeklerde ses aralığının yaklaşık bir oktav aşağıya inmesi, kızlarda ise 2-3 ses aşağıya inmesi söz konusudur. Wilson; "Voice Problems of Children" adlı kitabında mutasyon döneminde erkek çocuklarda sesin 1 oktav kadar, kız çocuklarda ise 3 ya da 4 ton kadar pestleştiğini söylemektedir (Wilson, 1987: 119-124).

Ses telleri Cevanşir ve Gürel'e (1982: 43) göre erkeklerde 1cm, kızlarda 3-4 mm uzar ve genişlik kazanır. Çevik'e göre bu değişime paralel olarak sesteki pestleşme erkeklerde bir oktav iken kızlarda 1/3 oktavidir. Bu durum ise şarkı söylenebilecek olan tessitürayı (şarkı okuyan kişinin rahat okuduğu ses aralığı) doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple uygun tessitüraya sahip eserler seçmek ve sesleri doğru sınıflandırmak önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Güzel Sanatlar Liseleri Bireysel Ses Eğitimi öğretim programında kullanılan ders kitaplarında yer alan mevcut repertuar incelendiğinde, mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralığına uygun olmadığı dikkati çekmektedir. Bu durumun seslerini yanlış kullanan öğrencilerin ses problemleri yaşamasına yol açabileceği göz önünde bulundurulduğunda, meydana gelebilecek ses sorunlarının ortadan kaldırılması bakımından, mutasyon dönemine uygun olan ses aralıklarına yönelik eser seçimi büyük önem arz etmektedir. Araştırmada, Bireysel Ses Eğitimi öğretim programı ders kitabı repertuarları ele alınarak, uygun repertuar seçiminin oluşturulması ve seçilen eserlerden öğretim modeli önerisi ile mutasyon dönemi ses aralığına uygun bir repertuar önerisi belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.5.Problem cümlesi

Güzel Sanatlar Liselerinde Bireysel Ses Eğitimi Öğretim Programı içinde yer alan eser repertuarları, mutasyon dönemindeki öğrencilerin ses aralığına ne ölçüde uygundur? Ana problem cümlesinden hareket edilmiştir.

Alt Problemler

1. Ders kitabındaki eserlerin ses aralıkları nasıldır?
2. Ders kitabındaki eserler, mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralıklarına uygun mudur?
3. Ders kitabındaki eserlerin müzik türleri dağılımı nasıldır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli ve doküman incelenmesi yöntemleri kullanılmıştır.

"Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır." (Karasar, 2009: 77) şeklinde tanımlanırken 'Doküman İncelenmesi' yöntemi; Resmi ya da özel kayıtların, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde yararlanılan bir veri toplama aracı (Ekiz, 2017: 70) olarak ifade bulmaktadır.

Bireysel ses eğitimi öğretim programı eser repertuarının mutasyon dönemi öğrencilerine uygunluğunun değerlendirilmesinde MEB 2019 baskılı 10. sınıf ders kitabında yer alan 31 eser ve MEB 2023 baskılı 9 ve 10. sınıf ders kitabında bulunan 28 eser kullanılmıştır. Değerlendirmeler yapılırken Milli eğitim kaynağında verilen bilgiler göz önünde bulundurularak, tarafımızdan hazırlanan tablolarla gösterilmiştir.

Ayrıca Güzel Sanatlar Liselerindeki Bireysel Ses Eğitimi derslerinde yer alan 2019 baskılı eser repertuarının ses alanlarına yönelik uygunluk analizi yapılırken, süreç içerisinde çıkan yeni kaynak olan MEB 2023 baskılı eser repertuarı karşılaştırılarak hem var olan müfredat hem de önerilen yeni repertuar örneklerine yönelik tablo-çizelge ve partiyon gösterimlerine yer verilmiştir.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu araştırmanın Evreni, Güzel Sanatlar Lisesinde eğitim gören öğrencilere uygulanan repertuar dersi müfredatıdır. Örneklem ise özellikle mutasyon dönemi sorunu yaşayan 9. ve 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi dersi alan öğrencilerin repertuar dersi örneklerinden oluşmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizler

Yapılan bu çalışmada, "Güzel Sanatlar Lisesi 2019 Baskılı Bireysel Ses Eğitimi 10. sınıf ve 2023 baskılı Toplu Ses Eğitimi" ders kitabında kullanılan toplam 59 eser; türleri, ses aralıkları, gibi içerik unsurları bakımından incelenerek var olan eserler öğrencilerin ses bölgelerine uygun olup olmadığı açısından değerlendirilmiştir.

3.BULGULAR

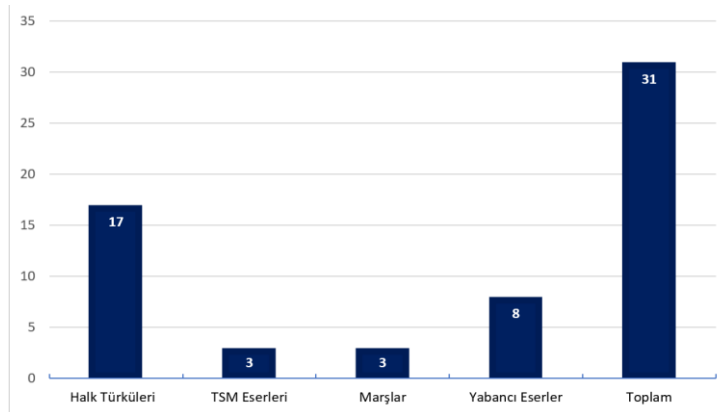
Yapılan incelemelerde 9. sınıfa ait kaynak olmadığından, dersi veren öğretmenlerin MEB sitesinde yer alan 2019 baskılı 10. sınıf Bireysel Ses Eğitimi dersi kaynak kitapçığı ve 2023 baskılı 9 ve 10. sınıf Toplu Ses Eğitimi kaynak kitapçığına yönelik bir işleyiş takip ettikleri tespit edilmiştir. Bu repertuar da yer alan toplam 59 eserin genellikle mutasyon döneminde olan öğrenciler için oldukça tiz olduğu dikkati çekmiştir. Eserlerin bu dönemdeki öğrencilere uygun aralıklar içinde bulunmamasından dolayı, ses değişim dönemleri dikkate alınarak yeni bir repertuar önerisi geliştirilmiştir.

3.1.Ders Kitaplarında Yer Alan Eserlerin Türlerine İlişkin Bulgular

Ders kitabında yer alan eserlerin türlerine ait özet bilgiler Tablo 2'de ve Tablo 3'de verilmiştir. 2019 baskılı kitapta yer alan 31 eser ve 2023 baskılı kitapta yer alan 28 eser türleri bakımından 2019 baskılı kitapta dört müzik türüne, 2023 baskılı kitapta üç farklı müzik türüne ayrılmıştır. 2019 baskılı kitapta bulunan eser repertuarının %54,8'ini Halk türküleri ve %25,8'ini yabancı eserler oluştururken, en az sayıda bulunan eserlerin Marşlar (%9,6) ve Türk Sanat Müziği (%9,6) eserleri olduğu belirlenmiştir. 2023 baskılı kitapta bulunan eser repertuarının %43'ü tek sesli eserlerden, %43'ünü ise kanon, iki ve üç sesli eserler oluştururken, en az sayıda bulunan eserlerin %14 ile yılsonu performans eserleri olduğu görülmüştür.

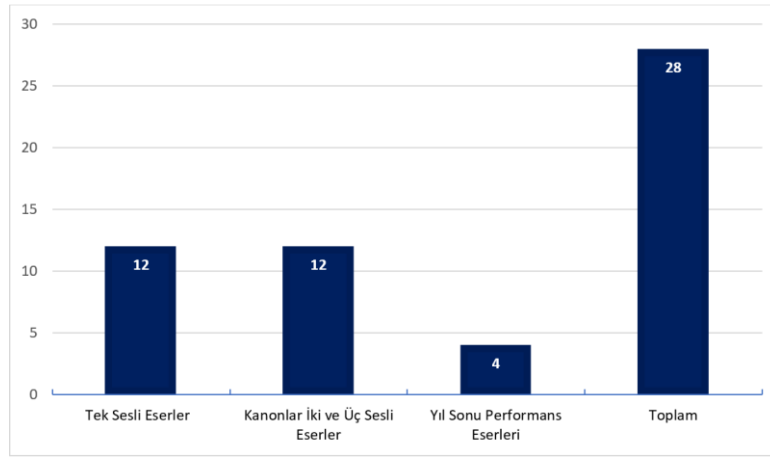
Tablo 3. 2019 Ders kitabında yer alan eserlerin türlere göre dağılımı ve grafik gösterimi.

<i>Eser Türleri</i>	<i>n (%)</i>
<i>Halk Türküleri</i>	17 (54,8)
<i>Türk Sanat Müziği Eserleri</i>	3 (9,6)
<i>Marşlar</i>	3 (9,6)
<i>Yabancı Eserler</i>	8 (25,8)
<i>Toplam</i>	31(100)

Tablo 4. 2023 Ders kitabında yer alan eserlerin türlere göre dağılımı ve grafik gösterimi.

Eser Türleri	n (%)
<i>Tek sesli eserler</i>	12 (43)
<i>Kanon, iki ve üç sesli eserler</i>	12 (43)
<i>Yıl sonu performans eserleri</i>	4 (14)
TOPLAM	28 (100)

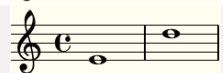

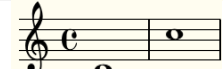

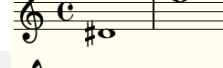

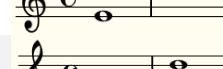

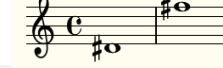
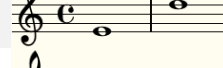
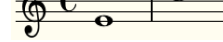

3.2. 2019 Baskılı Ders Kitabında Yer Alan Halk Türkülerinin Ses Aralıklarına ilişkin Bulgular

Ders kitabında yer alan halk türküleri eserlerinin ses aralığı tablo 3'te verilmiştir. Tabloya göre, toplam 5 eser Mi perdesi ile 2. Oktav Re perdesi aralığındadır. Sadece bir eser Mi perdesi ile Si perdesi aralığındadır.

Kitaplarda bulunan mevcut repertuarın, mutasyon dönemi öğrencileri ses aralığı dışında kalan eserler bu (●) şekilde belirtilmiştir.

Tablo 3. Ders Kitabında Yer Alan Halk Türkülerinin Ses Aralığı ve Usûlleri

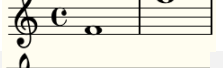
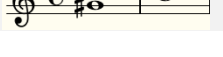
Eserler	Ses Aralıkları	Usûlleri
<i>Çoban</i>		● 2/4
<i>Dağlar</i>		● 3/4
<i>Bebek</i>		● 4/4
<i>Yenice yolları</i>		5/8

Çamdan sakız akıyor		●	4/4
Uzun ince bir yoldayım		●	4/4
Dut ağacı boyunca		●	2/4
Ah bir ateş ver		●	9/4
Aman avcı vurma beni		●	6/8
Karadır kaşların		●	2/4
Karyolamın demiri		●	9/4
Bülbülüm altın kafeste		●	9/8
Gemiler giresune		●	5/8
Değdi saçlarıma		●	3/4
Yalgızam		●	2/4
Beyaz giyme		●	9/8
Mağusa limanı		●	4/4

3.3. 2019 Baskılı Ders Kitabında Yer Alan Türk Sanat Müziği Eserlerinin Ses Aralıklarına Ait Bulgular

Tablo 4 incelendiğinde, Türk Sanat Müziği eserlerinin 3 farklı ses aralığına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Ders Kitabında Yer Alan Türk Sanat Müziği Eserlerinin Ses Aralığı ve Usûlleri

Eserler	Ses Aralıkları	Usûlleri
Nâzende Sevgilim		● 3/4 Semâi
Kırmızı Gülün Alı Var		● 4/4 Sofyan
Bana Bir Aşk Masalından		● 8/8 Düyek

3.4. 2019 Baskılı Ders Kitabında Yer Alan Marşların Ses Aralıklarına Ait Bulgular

Ders kitabında bulunan marşlardan İleri Marşı ve İzindeyiz Marşı aynı ses aralığında bulunurken, İzmir Marşı farklı bir ses aralığına sahiptir (Tablo 5).

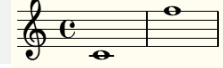

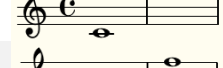
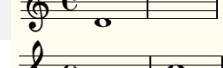
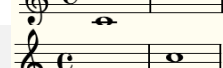
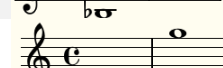
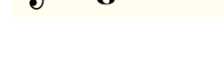
Tablo 5. Ders Kitabında Yer Alan Marşların Ses Aralığı ve usûlleri

Eserler	Ses Aralıkları	Usûlleri
İleri Marşı		4/4
İzindeyiz Marşı		4/4
İzmir Marşı		4/4

3.5. 2019 Baskılı Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Eserlerin Ses Aralıklarına Ait Bulgular

Tablo 6 incelendiğinde, eserlerin teknik açıdan geniş ve ince ses aralıklarına sahip olduğu görülmektedir. Sekiz eserden beşi, ince fa perdesine kadar, biri ince sol perdesine kadar ve bir diğeri ise ince mi perdesine kadar ses aralıklarını içermektedir. Ayrıca, tabloda yer alan verilere göre, O Sole Mio eseri hariç, diğer tüm eserlerin 3 zamanlı ölçü yapısında olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 6. Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Eserlerin Ses Aralıklarına ve Usûllerine Ait Bulgular

Eserler	Ses aralıkları	Usûlleri
O Sole Mio		2/4
NelCorPiuNon Mi Cento		6/8
Rinaldo		3/4
Ombra Mai Fu (Opera Serse)		3/4
Torna A Sorriento		3/4
Gia Il Sole Dal Gance		3/4
Wiegenlied (Ninni)		6/8
Serenade-Le ChantDuCygne		3/4

3.6. 2023 Baskılı Ders Kitabında Yer Alan Tek Sesli Eserlerin Ses Aralıklarına Ait Bulgular

Ders kitabında yer alan tek sesli eserlerinin ses aralığı Tablo 7'de verilmiştir. Tabloya göre, toplam 7 eser ince do perdesi üzerinde iken 5 eser ise ince do perdesi altında yer almaktadır.

Tablo 7. Ders Kitabında Yer Alan Tek Sesli Eserlerin Ses Aralığı ve Usûlleri

Eserler	Ses Aralıkları	Usûlleri
Cumhuriyet		3/4
Biz Canları Güle Vermişiz		7/8

<i>Gezsen Anadolu'yu</i>		●	4/4
<i>Dumlupınar</i>		●	2/4
<i>Güzel Yurdum</i>		●	2/2
<i>Sende Ki Kaşlar Bende De Olaydı</i>		●	9/8
<i>Cielito Lindo</i>		●	3/4
<i>Çiğdem Der Ki Ben Alayım</i>		●	2/4
<i>Gel Gönlümü Yerden Yere Vurma Güzel</i>		●	2/4
<i>Atatürk</i>		●	2/4
<i>Güzel Anadolu</i>		●	4/4
<i>Yavuz Geliyor Yavuz</i>			7/8

3.7. Baskılı Ders Kitabında Yer Alan Kanon, İki ve Üç Sesli Eserlerin Ses Aralıklarına Ait Bulgular

Kanon, iki ve üç sesli eserlerinin ses aralığı Tablo 8'de verilmiştir. Tabloya göre, öğrenciler kanon eserlerden sonra kendi ses aralıklarına göre bir partiyonu okumaya ayrıştırılmasına rağmen seçilmiş olan eserlerden 9'u ince do perdesi üzerinde iken 3 eser ise ince do perdesi altında yer almaktadır.

Tablo 8. Ders Kitabında Yer Alan Kanon, İki ve Üç Sesli Eserlerin Ses Aralığı ve usûlleri

Eserler	Ses Aralıkları	Usûlleri
<i>Si Ma Ma Ka</i>		● 4/4
<i>Swing</i>		● 4/4
<i>Bella Ma Ma</i>		4/4
<i>Banaha</i>		● 4/4

<i>Mango Mango (Meyveler Kanonu)</i>		●	4/4
<i>Hayat Paylaştıkça Güzel</i>		●	4/4
<i>Dubadap Da</i>		●	4/4
<i>Bir Ateş Ver</i>		●	9/4
<i>Çemberimde Gül Oya</i>		●	9/8
<i>Sen Bu Yaylaları Yaylayamazsun</i>		●	5/8
<i>Köy Yolunda</i>		●	4/4
<i>Denizciler</i>		●	4/8

3.8. Baskılı Ders Kitabında Yer Alan Yıl Sonu Performans Eserlerin Ses Aralığına Dair Bulgular

Tablo 9'da Yıl Sonu Performans eserlerinin ses aralığı verilmiştir. Toplam 4 eserde de ses aralığının uyumsuz olduğu görülmektedir. 10. Sınıf öğrencilerinin sene sonu ses karakterlerinin oturduğu düşünülürse 4 eserin onları çok zorlamayacağı ön görülmektedir.

Tablo 9. Ders Kitabında Yer Alan Yıl Sonu Performans Eserlerin Ses Aralığı ve Usûlleri

Eserler	Ses Aralıkları	Usûlleri
<i>Kırma Fidanı</i>		● 4/4 (Sebare)
<i>Luci Care</i>		● 4/4
<i>Vois Sur Ton Chemin</i>		● 4/4
<i>Orda Bir Köy Var Uzakta</i>		● 2/4

4.TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralıkları ve repertuar uyumu ile ilgili literatür çalışması sınırlı sayıda olmakla birlikte, yapılan incelemelerde ses eğitiminde kullanılan kaynak kitap repertuarının, mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralıklarına uygunluğunun tespit edilerek, yeni repertuar önerisinin yer aldığı çalışmalara rastlanmamıştır.

Güzel Sanatlar Lisesi Öğretim Programı kaynak kitapları 2019 baskılı 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi ve 2023 baskılı Toplu Ses Eğitimi dersi içeriğinde bulunan toplamda 59 eser; tür, ses aralığı, ve usûlleri bakımından incelenmiş, 2019 ve 2023 baskılı kitaplarda bulunan eserlerin genelini mutasyon dönemi öğrencilerinin ses

aralığı olan 1. Oktav Do ve 1. Oktav Si ses aralığını aştığı görülmüştür. 2019 baskılı kitapta yer alan eserlerin türleri 4 guruba ayrılarak: Halk Türküleri (17), Türk Sanat Müziği Eserleri (3), Marşlar (3), Yabancı Eserler (8) eser ve türden oluşurken, 2023 baskılı kitapta yer alan eserlerin türleri 3 guruba ayrılmış, Tek Sesli Eserler (12), Kanon, İki ve Üç Sesli Eserler (12), Yılsonu Performans Eserlerinin ise (4) türden oluştuğu sonucuna varılmıştır. Eserlerin bireysel ses eğitimi dersi alan mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralıklarına uygunluğu değerlendirildiğinde, Problem cümlesine ilişkin şu sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bireysel ses eğitimi öğretim programında kullanılan eserler incelendiğinde; belirli ölçülerin mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralıkları dışında olduğu ve öğrencilerin bu eserleri okumaları durumunda, ses tellerinde kalıcı ses hastalıklarına maruz kalabilecekleri belirlenmiştir.

Sonuç olarak, 2019 baskılı Bireysel Ses Eğitimi ders kitabında bulunan 59 eserin:

Halk türküleri bölümünde yer alan 17 eserden yenice yolları dışında geriye kalan 16 eser incelendiğinde mutasyon dönemi öğrencilerinin ses sahalarını aştığı ve bazı eserlerin ses alanlarını aşırı zorlayacağı tespit edilmiştir. Şekil 1.6 da, örnek bir eserde mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralıkları dışında kalan bir ölçü ayrıca gösterilmiştir.

Şekil 1.6. Ah Bir Ateş Ver

Uzun o... lur çe mi le... rin di... re di
Ar ka daç... lar uy ku lar... dan u... yan sın

Türk Sanat Müziği bölümünde yer alan 3 eser incelemeye tabi tutulduğunda mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralığını aştığı ve bu dönemde eğitim gören öğrenciler için okunması zor eserler olduğu sonucuna varılmıştır. Şekil 1.7 de örnek bir eserin mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralıklarını oldukça zorlayan altı ölçü ayrıca gösterilmiştir.

Şekil 1.7. Bana Bir Aşk Masalından

Ba na bir aşk ma sa... lin dan
Se ni sev mek di le... çim di
Se ni sev dim di ye... bil sem
sar ki lar söy le... sar ki lar söy
her ö te yim lü rüm şen i din nan
her ö te yim lü rüm şen i

Marşlar bölümünde yer alan 3 eserin daha önce tespit edilen diğer türlerde olduğu gibi öğrencilerin ses aralığını aştığı tespit edilmiştir. Şekil 1.8 de yer alan örnek eserde, mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralıkları dışında kalan üç ölçü ayrıca gösterilmiştir.

Şekil 1.8 İzindeyiz Marşı

kim de miş biz den u zak lar da...

Yabancı eserlerin 7'sinde mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralığını aştığı görülmüş ve şekil 1.9 da Serenade eserinin 2.oktav Sol sesi ile öğrencilerin ses sınırlarını aşırı zorladığı dikkati çekmiştir.

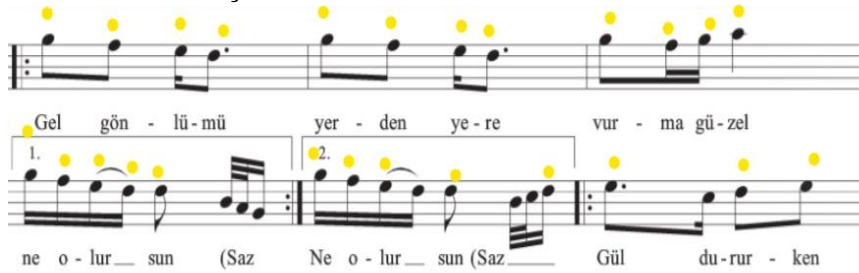
Şekil 1.9.Serenade

Sonuç olarak, 2023 baskılı Toplu Ses Eğitimi dersi kitabında bulunan 28 eserden:

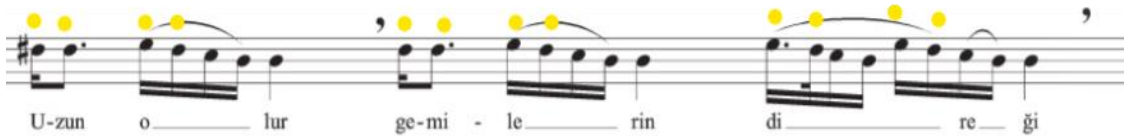
Tek sesli 7'sinin mutasyon dönemi ses aralığına uyumsuz olduğu görülürken, 5 eserin ise uyumlu olduğu dikkati çekmektedir. Özellikle Gel Gönlümü Yerden Yere adlı eserin 2. oktav Sol ve La sesleri ile öğrencilerin ses sınırlarını aşırı zorladığı belirlenmiştir.

Şekil 1.10. Gel Gönlümü Yerden Yere

Ders kitabında yer alan Kanon, iki ve üç sesli 9 eserin mutasyon dönemi ses aralığına uyumsuz olduğu gözlenirken, 3 eserin ise uyumlu olduğu görülmektedir. Bu eserlerin hem pes hem de tiz seslerde mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralığında olmadığı dikkati çekmektedir. Şekil 1.11 de örnek eserin mutasyon dönemi öğrencileri ses aralığının dışında kaldığı 1 ölçü ayrıca gösterilmiştir.

Şekil 1.11. Bir Ateş Ver

Ders kitabında yer alan yılsonu performans eserleri değerlendirildiğinde; 9. Sınıf öğrencilerinin bireysel farklılıkları ve ses karakterlerinin henüz oturmadığı da göz önünde bulundurulduğunda, 4 eserin de ses alanlarına uygun olmadığı dikkati çekmektedir. 10. Sınıf öğrencilerinin sene sonuna yaklaşmış olması ve artık ses karakterlerinin oturmaya başladığı düşünüldüğünde, 4 eserin doğru teknik kullanılarak okunması durumunda, öğrencileri çok zorlamayacağı görülmektedir.

Mutasyon dönemi öğrencileri için eserlerin tiz (ince) olması ve seslendirme esnasında zorlanabilecekleri, bu süreçte eğitimci tarafından yanlış yürütülen çalışmalar sonucunda ses telleri üzerinde kalıcı ses hastalıklarına yol açabileceği sonucuna varılabilir. Her iki kitapta bulunan eserlerin mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralığına uygun olanları ile 10. sınıfın 2. dönemine kadar bir repertuar oluşturulması, bunun yanı sıra süreç boyunca ağırlıkta ses egzersizleri, diyafram egzersizleri ve eser okuma tekniği üzerinde çalışmaların yapılması ön görülmektedir. Ses eğitiminin 3 temel ögesi olan ağız konumu, diyafram nefesi ve postür (duruş pozisyonu) öğrenciye aktarılırken ayrıca ses değişimi de dikkatle takip edilmelidir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler;

- Özellikle Mutasyon dönemi öğrencilerinin ses sınırlarını zorlamayacak, rahat ve doğru bir teknikle çalışmalarını sağlayacak eserlerin seçilebilmesi,
- Repertuvar da yer alan eserlerin, farklı ses grupları ve transpoze edilmiş halleri ve orijinal tonlarıyla beraber sunulması,
- Mutasyon dönemi öğrencilerine daha basit ve ses sahası daha dar olan eserler uygulanması ve öğrencilerin uygulama süreçlerinde rahat etmelerinin sağlanması,
- Ders kitabının Repertuvar bölümünde öğrencilere, ses türleri ve özellikle mutasyon dönemi ses aralıkları hakkında bilgi verilmesi ve uygulama yapacak öğreticinin, öğreteceği eserlerde çocukların ses aralıklarını göz önünde bulundurarak olası ses hastalıklarını engelleyebilmesi,
- Öğretim Programı'nda Ses Eğitimi dersi kaynak kitabında yer alan repertuvarın ses aralıkları dikkate alınarak benzer eserlerin sayısının artırılması önerilmektedir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin mutasyon döneminde oldukları dikkate alınarak, her dönem başında öğrencilerin ses aralıklarının kontrol edilmesi ve uygun olan eserlerin bu kriterlere göre belirlenmesi,
- Bireysel ses eğitimi dersi alan öğrencilere, ses bölgelerini aşan eserleri icra ettiklerinde ses tellerinde meydana gelebilecek ses hastalıklarının anlatılması ve öğrencilere bu konu hakkında bilgi verilmesi, gerekirse KBB⁴ (kısaltma dizini yoksa açık yazılmalı) servisinde alan uzmanları ile seminerler düzenlenmesi ve öğrencilerin bu hususta bilinçlendirilmesi önerilmektedir.

Bu öneriler doğrultusunda: MEB 2019 ve 2023 baskılı Ses Eğitimi Kitaplarında bulunan ve mutasyon dönemi öğrencilerinin ses aralığına uyumlu olup kullanılacak 12 Eser:

1. Yenice Yolları
2. Uzun İnce Bir Yoldayım
3. Karyolamın Demiri
4. Mağusa Limanı
5. Bana Bir Aşk Masalından
6. Biz Canları Güle Vermişiz
7. Dumlupınar
8. Çiğdem Der ki Ben Alayım
9. Atatürk
10. Yavuz Geliyor Yavuz
11. Hayat Paylaştıkça Güzel
12. Gia İl Sol Dal Gange

5.KAYNAKLAR

- Aladağ, Ç. (2017). Ses eğitiminde register kavramı ve ses türleri. *Uluslararası Müzik ve Sahne Sanatları Dergisi*, 1(1), 27-39.
- Cevanşir, B., & Gürel, G. (1982). *Foniatrı: Sesin oluşumu, bozuklukları ve korunmasında temel ilkeler*. İstanbul: Sanal Matbaacılık.
- Çevik, S. (1999). *Koro eğitimi* (2. baskı). Ankara: Yurt Renkleri Yayınevi.
- Doğanyüç, S. (2020). Mutasyon (ses değişimi) döneminde seslerin sınıflandırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 991-1010.
- Egüz, S. (1991). *Toplu ses eğitimi 1*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Yaklaşım, yöntem ve teknikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1972). Eğitimde program geliştirme. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- İleri, S., & YİĞİT, N. Müzik Öğretmeni Adaylarının Ses Kullanım Alışkanlıkları İle Ses Hijyeni ve Ses Hastalıkları Hakkında Bilgi Düzeyleri1.

⁴ KBB: Kulak Burun Boğaz

- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. 19.Basım Ankara: Nobel Basımevi.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş., & Çokluk, G. (2007). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B.) Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. (2016). *Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Öğretim Programı*.
- Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B.) Ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi. (2019). *Bireysel Ses Eğitimi 10. Sınıf Ders Kitabı*.
- Özcan, M., Ekiz, B., Öztürk, N., & Berk, Ö. S. (2017). The effect of socio-demographic characteristics of the dog owners on dog breed choices. *Journal of Istanbul Veterinary Sciences*, 1(3), 63-70.
- Töreyin, M. (1998). *Türkiye Türkçesi dil bilgisi yapısının şan eğitimi amaç, ilke ve teknikleri açısından incelenmesi*(Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uçan, A. (1997). *Müzik eğitimi: Temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Weiss, D. A. (1950). The pubertal change of the human voice (mutation). *Folia Phoniatica et Logopaedica*, 2(3), 126-159.
- Prof. Dr. Uğur Çınar. (n.d.). Ses hastalıkları hakkında merak edilenler. *Prof. Dr. Uğur Çınar Resmi Web Sitesi*. Erişim adresi: <https://www.drugurcinar.com/ses-hastaliklari-hakkinda-merak-edilenler/>
- Medient KBB Tıp Merkezi. (n.d.). Ses hastalıkları. *Medient KBB Tıp Merkezi Resmi Web Sitesi*. Erişim adresi: <https://medient.com.tr/ses-hastaliklari/>